

KÉPZŐMŰVÉSZET

KIÁLLÍTÁSOK

A Képzőművészeti Társulat a téli tárlat keretén belül rendezte meg Karlovszky Bertalan és Zala György emlékkiállítását.

Zala György a ferenczjózsefi kor reprezentatív szobrászművésze volt, nagyméretű köztérszobrok fáradhatatlan alkotója. Szenvedélyes temperamentumu művész, aki formavilágának kialakításában Benczur Gvulához hasonlóan a barokk művészetére támaszkodott. Szerette a festői hatásokat, szerette a teatrális beállításokat, a mozdulatok kavargását, a felfokozott ünnepélyességet. A közélet hivatalos páthosa áradt műveiből, szónokias hazafiság, amely fölötté jői illet a millenniumi évek történelmi mámorához. Diadalmas művészpályát futott meg, megbízásokkal mindig el volt halmozva, sikert sikerre halmozott és voltak idők, midőn majdnem olyan kizárólagosan képviselte a hivatalos magyar szobrászatot, mint Benczur Gyula a hivatalos festészetet. Temperamentumuk és stíláriis törekvéseik is hasonlítottak egymáshoz.

Zala is az osztrák és német neobarokk légkörében nevelkedett, ennek dekoratív és szavaló stílusa irányította egész életén át. Heves vérmérsékletű művész, kiváló munkaerő volt, boldog, ha mentől nagyobb méretű feladatokkal bírkózhatott. Kiváló mintázó tehetség, aki alapjában a naturalizmus talaján állott, de akit a kor hajlandóságai arra csábítottak, hogy a naturalista módon látott elemekből festői, lendületesen mozgalmak, nyugtalan kompozíciókat szerkesszen. Bennük az egyéni alkotótehetség jóval kisebb volt a kor szinpadiasan patetikus hajlandóságainál. Művészetének tetőpontját, legnagyobb diadalait Zala a millenniumi években érte el, azután lassú hanyatlás következett, egészen a szerencsétlen Tisza-szoborig, mely messzire elmarad egykori eredményeitől.

Zala művészetének nemesebb elemei néhány kisebb méretű és intímabb alkotásában nyilvánultak meg, a nagyméretűek magukon viselik kora köztérszobrászatának fogyatékosságait. Nem az érzés mélysége és ereje volt a fontos, hanem a hódító kiállítás, nagy

gesztusok, lendületes szavalás. A bronzal, vagy kövel egyaránt virtuózi módon, nem annyira szobrászi, mint inkább festői értelemben bánt, vonalvezetése nyugtalan és elaprózódó: az imponálás fontosabb volt, mint az átérzés, a pöz lényegesebb, mint a lelki tartalom. Nagy tömegekhez kívánt szólan, ezért gyakran olcsó eszközökkel élt, drámaisága gyakran erőltetett volt. De éppen ezzel a szinpadias, igazi erején túlfeszített lendülettel illet belé kitünően korába, mely a dekoratív pompakifejtés külsőségeit a művészet tetőpontjának tartotta.

A műveiből rendezett emlékkiállítás sajnos éppen erre a Zalára helyezte a súlyt, de viszont éppen azokat a műveit mellőzte, amelyekben e hajlandóságai legtisztábban nyilvánultak meg: kis szoborterveit ismertette nagyméretű elgondolásai helyett.

Karlovszky Bertalan művészetét viszont sokkal teljesebben mutatta be a Társulat. Az első nagy termet betöltötte műveivel. A Meissonier hatása alatt pályája kezdetén festett aprócska jelenetes festményeit mellőzte, pedig ezek Karlovszky festői technikájának kialakulása szempontjából érdekes felvilágosításokat nyújthattak volna. De különben jó összeállítást nyújtott munkásságáról.

Karlovszky az arcképfestést kis méretű női portrékon kezdte, amelyek miniatürszerűen aprólékos kidolgozásával nem csekély sikereket aratott. Mihelyt azonban néhány férfiarcképével is meglehetősen feltűnést keltett, másoknak engedte át a női portrék festését, különösen, amidőn Benczur Gyula halálával szükség volt valakire, aki a magyar élet magaslatain járó férfiakról imponáló arcképeket fessen.

Ezt a hivatását Karlovszky minden kortársától eltérő, egyéni módon töltötte be, még pedig állandóan a legnagyobb mértékű elismerés közepette. A közéleti arcképfestésnek legelső követelményét, az imponálást jól oldotta meg, a szereplőket valóban úgy tudta feltüntetni, hogy azok az átlagból messzire kiemelkedő, az életen uralkodó férfiak. Bizonyos marcona gögőt, condottieriszerű büszkeséget kölcsönzött ábrázoltjainak, mintha szívesen megcsodáltatnák magukat, de viszont némi lenézéssel fizetnek az álmélkodó nézőnek. Hogy ez a vonás a kaszt jellemzője volt és nem mindig az egyéné.

azt ezen a kiállításon jól megfigyelhetjük, hiszen az ábrázoltak egy része ma is él és egyáltalában nem olyan, mint amilyenek Karlovcsky feltüntette őket. Mert akármilyen mikroszkópikus hűséggel rajzolgatta is le ecsetjével Karlovcsky modellje testi megjelenését, valamiképpen mindig a maga lelkiességét adta nekik kölcsön, szelid és tartózkodó emberekre is kiöntötte a maga könnyen felfortyanó, hetyke, elzárkózó egyéniségét. Portréi ezért lelki hűség szempontjából egyáltalában nem kívánók és különösen akkora tömegben, mint ezen a kiállításon, meglehetősen egyhangúak.

De nemcsak ezért, hanem megfestésük módja miatt is. Az úgynevezett festői elemek kevés szerephez jutnak bennük, inkább keményen rajzosak és farsztoán aprólékosak. Aprólékoságuk pedig nagyon különbözik a régi nagyok lelkesen részletező festésmódjától. Nem szövődik össze átértzett, egységes képpé, hanem elemekre esik szét. Hiányzik az a gyönyörködés, amellyel az igazi nagy festő témájával szemben áll. Karlovcsky kétségtelenül virtuóz módon festett, de kicsinyesen érzett, csillogó külsőségeket tudott nyújtani, de az igazi teremtő lélek hiányzott munkásságából.

A téli tárlat különben megszokott színvonalát mutatta. Festői és szobrászai nyilván nem nagyon bánják, hogy a magyar képzőművészet színe-java hiányzik a Műcsarnokból. A huszadik terem szelleme lassan, de biztosan terjeszkedik a többiekben. De meg kell jegyezni, hogy a magyar rézkarcolók egyesületének juttatott számos fütetlen szobában a falakról számos lap igazi művészet melegét sugározta.

★

A Nemzeti Szalonban nyolc szobrász és nyolc festő állított ki. Egy-két kivétellel azok közül a fiatalok közül, akiknek tovább kellene venniük a mai magyar művészetet. Majdnem mindegyikük némi sikerre tekinthet vissza, úgyszólván jelentkezésük pillanattól kezdve érdeklődést keltett maga iránt.

E kiállításuknak friss a levegője, de hiájával van a határozott egyéniségeknek. A festők közül az egyetlen Bartha László az, aki minden ingadozása és befolyásoltsága mellett is néha már olyan eredményhez jut, amely

majdnem teljesen övé és értékes is, a többiek, köztük az igen tehetséges Iván Szilárd, még mindig tétováznak. Pedig mennyire várjuk azt a pillanatot, amikor a Szönyi—Bernáth-féle nemzedék nyomába hasonló jelentőségű fiatal gárda lép; a magyar festészet jövőjének irányvonala csak nem tud kialakulni. A szobrászok esetében félig-meddig szintén ez a helyzet. Közöttük is nehéz megtalálni az új lendület életető és irányító erejét, de Madarassy Walter plakettjeit, Farkas Sándor szobraiit kell megemlítenünk.

Farkas Zoltán

LOTZ KÁROLY ÉLETRAJZA

Ybl Ervin művészettörténetünk egyik legfeltűnőbb mulasztását pótolta, amikor a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával megírta Lotz Károlynak életrajzát, még pedig úgyszólván minden felkutatható részletre kiterjedő gondos figyelemmel.

Ybl terjedelmes műve lépésről-lépésre követi Lotz élettörténetét és művészetének kialakulását. Érdeklődését túlnyomó részben magára Lotzra irányította, kortársainak és korának jellemzésével kevésbé foglalkozott. Viszont azonban annyit, Lotz életéhez fűződő adatot közölt, hogy azok mozaikjából az olvasó a kor képét is könnyen kialakíthatja.

Mint hogy Lotz művei közül már eddig sok elpusztult, Ybl majdnem minden jelentősebb művének részletes leírását is adja, amit fényképekkel még eredményesebbé és biztosabbá lehetne tenni, sajnos azonban ilyen vállalkozásra ma nem akad maecénás. A leíráshoz Ybl részletes jellemzést fűz, amely sikerülten lemezi Lotz művészetének állandó gazdagodását. Ahol aztán szükségessé válik, essayszerűen foglalja össze a legfontosabb szempontokból Lotz művészetének jelentőségét.

Ybl könyvéből egy gyönyörű művészetlelt bontakozik ki. Az a hallatlan fellendülés, mely a hatvanas években kezdődött nálunk és a századfordulón túl tartott, Lotzot, aki kezdetben romantikus-realista tájakat, életképeket, méneseket festett, nagy feladatok elé állította. A polgári gazdagságnak felhalmozódása, a magyar közéletnek tüneményes kifejlődése művészeinket tömörkedés munkaalokkal ajándékozta